MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI

Seduta tas-26 ta' Novembru, 2010

Citazzjoni Numru. 1305/2003

Helma mart Joseph Muscat Doublesin (I.D. 590650M), Anna Maria mart Charles Busuttil (I.D. 595754M), Antoinette mart Charles Zammit (I.D. 588656M), Natale Falzon (I.D. 87362M), Alexandra mart Ivan Ellul (I.D. 296164M) u Simone Falzon (I.D. 510166M)

vs

Kummissarju tal-Artijiet

Il-Qorti

Rat ic-citazzjoni fejn l-atturi ppremettew:-

Illi huma wirtu minghand il-genituri taghhom il-proprjeta 39 gja 38 Triq il-Wied, Msida.

Illi permezz ta’ ittra ufficjali tal-14 ta’ Jannar 2003 l-konvenut iddikjara li qieghed jesproprja l-proprjeta’ in kwistjoni b’xiri assolut billi l-proprjeta’ imsemmija hija mehtiega ghall-skopijiet pubblici.

Illi fil-fatt l-ittra ufficjali fuq imsemmija ma saritx fuq l-atturi personalment izda saret fuq “Kuraturi Deputati sabiex jirrapprezentaw lis-sid jew sidien mhux maghrufa” u l-bandu gie accettat mil-atturi.

Illi l-atturi jsostnu illi effettivament huma s-sidien u dan kif jigi pruvat ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

Ghalhekk l-atturi qed jitolbu li jigi dikjarat li ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u partikolarment ghall-finijiet tal-esproprijazzjoni fuq imsemmija l-atturi ghandhom jitqiesu bhala s-sidien tal-fond numru 39 Triq il-Wied, Msida u li l-proceduri ta esprorpju u l-atti kollha relattivi u sussegwenti ghandhom jsiru mal-atturi fil-vesti taghhom personali.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li gie ukoll ingunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-atturi debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda taghhom.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut fejn gie eccepit li t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-atturi.

Inotre illi, qabel xejn, l-atturi jridu jippruvaw it-titolu taghhom fuq il-proprjeta de quo.

Illi, minn ricerki illi kkonduca l-esponent, ma rrizultax b’ mod car, it-titolu fuq il-fond 39 gia 38, Triq il-Wied, Msida, u ghalhekk l-esponent ipproceda permezz tan-nomina ta’ kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lil sid jew sidien mhux maghrufa, a tenur l-Artikolu 10 tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta’ Malta.

Illi bla pregudizzju ghas-sueccepit, l-esponent joqghod ghal kwalunkwe decizjoni li tinghata minn din l-Onorabbli Qorti.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda tiieghu.

Rat l-affidavit tal-atturi

Semghat lix-xhud prodott mill-atturi.

Rat in-nota tas-sottomissjonijiet tal-atturi.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet responsiva tal-konvenut.

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza u d-dokumenti esibiti.

Rat li l-kawza giet differita sabiex tinghata s-sentenza.

Ikkonsidrat:-

L-atturi jippretendu li, ghall-finijiet u l-effetti kollha tal-ligi u partikolarment ghall-finijiet tal-esproprju, huma ghandhom jitqiesu li huma s-sidien tal-fond numru 39 Triq il-Wied, Msida u ghalhekk il-proceduri ta esprorpju u l-atti kollha relattivi u sussegwenti ghandhom jsiru mal-atturi fil-vesti taghhom personali. Il-konvenut fl-ewwel lok eccepixxa li qabel xejn l-atturi ghandhom jippruvaw l-allegat titolu taghhom fuq il-proprjeta in kwestjoni.

L-atturi ma ppresentaw ebda att pubbliku li juri li huma s-sidien tal-fond pero' huma jallegaw li, fi kwalunkwe kaz, huma akkwistaw titolu fuq l-immobbli in kwestjoni permezz tal-preskrizzjoni akkwisittiva trentennali. L-atturi jsostnu li l-post kien fil-pussess ta' missierhom minn qabel l-1966 u jista jkun li dan kien b'titolu ta' enfitewsi temporanea. Jidher ukoll li wara li skadiet l-imsemmija enfitewsi, dejjem skond l-atturi, missierhom baqa' jippossjedi l-fond animo domini. Missier l-atturi miet fil-1979 u l-atturi kollha huma l-eredi tieghu. In vista ta' dan kollu l-atturi kwindi jsostnu li ż-żmien għall-finijiet ta' preskrizzjoni beda jiddekorri mill-1966 cioe' minn meta skadiet l-imsemmija enfitewsi. Fl-

opinjoni tal-Qorti din is-sottomissjoni hi korretta u ghalhekk semmai it-terminu li ghandu jigi konsidrat ghal fini tal-preskrizzjoni akkwisittiva ghandu jiba jiddekorri mill-1966. Skond l-atturi t-tletin (30) sena li trid il-ligi ghaddew u ghalhekk huma, fi kwalunkwe kaz, akkwistaw il-fond bil-preskrizzjoni akkwisittiva. F’dan ir-rigward l-atturi jsostnu li missierhom u huma kienu qed jipposjedu uti domini billi fl-1979 saret applikazzjoni minn missierhom, Natale Falzon, ftit xhur qabel ma dan miet, għall-permess għal tibdil strutturali fil-fond in kwestjoni. Effettivament beda jsir bini fil-1984.

Ghal finijiet tad-denunzia relativa ghall-mewt tal-missier l-atturi ddikjaraw li l-proprjeta in kwestjoni kienet libera u franka u dana, skond l-informazzjoni, li l-atturi jghidu li kellhom ghar-rigward tal-istess fond. Skond l-atturi kien in-nutar tal-Gvern li infurmahom bl-imsemmi kuntratt ta’ enfitewsi temporanea u jallegaw li huma minn dejjem ikkunsidraw il-proprjetà bħala tagħhom u ħadd qatt ma kkontesta t-titolu tagħhom.

L-artikolu 2107 tal-Kodici Civili jipprovvdi li l-preskrizzjoni hija mod ta’ akkwist ta’ jedd b’pussess kontinwu, mhux miksur, pacifiku, pubbliku u mhux ekwivoku, ghal zmien li tghid il-ligi. Imbagħad l-artikolu 2143 tal-istess Kodici jipprovdi illi l-azzjonijiet kollha, reali, personali jew misti jaqghu bil-preskrizzjoni eghluq tletin sena, u ebda opposizzjoni ghall-preskrizzjoni ma tista’ ssir minhabba n-nuqqas ta’ titolu jew ta’ bona fidi. Kwindi, il-preskrizzjoni ta’ tletin sena ma tirrikjedi la titolu u lanqas il-buona fede u tirrikjedi biss pussess kontinwu, mhux miksur, paċifiku, pubbliku u mhux ekwivoku u dan għaż-żmien ta’ tletin sena. Huma dawn l-elementi illi jridu jiġu ppruvati sabiex jista jinghad li l-atturi jakkwistaw il-fond permezz tal-preskrizzjoni akkwisittiva. Dawn l-elementi ta’ pussess ġew imfissra mill-Qrati tagħna f’“Fenech Nazzareno vs Mada Developers Ltd et” tas-16 ta’ Dicembru 2004 mil-Qorti tal-Appell Superjuri fejn intqal li “biex jigi radikat l-element ta’ akkwizittiva, din ix-xorta ta’ preskrizzjoni tippresupponi l-pussess legittimu li trid il-ligi ghaz-zmien kollu tat-trentennju. Hu maghruf inoltre li l-elementi tal-pussess civili f’dan il-kaz, huma tnejn: dak materjali, igifieri

l-poter ta’ fatt fuq il-haga; u l-iehor intenzjonali, igifieri l-animu tal-possessur li jgawdi d-dritt fuq il-haga bhal li kieku hu kien il-proprjetarju taghha ... Hemm bzonn inoltre li l-pussess ikun wiehed legittimu u kwindi tali li jipproduci l-effetti guridici tieghu, specjalment ghall-akkwist tal-proprjeta` bid-dekorriment taz-zmien. Biex il-pussess jista’ jissejjah legittimu pero`, hemm bzonn li dan jirriunixxi u jhaddan fih certi kwalitajiet, igifieri li jkun wiehed kontinwu, mhux interrott, pubbliku, u mhux ekwivoku.” (Vide wkoll decizjoni ta’ din il-Qorti fl-ismijiet “Carmelo Caruana et vs Orsla Vella” tat-13 ta’ Marzu, 1953.

In vista ta dan kollu iridu jiġu eżaminati bir-reqqa il-fatti kollha partikolari tal-kaz u dan sabiex jiġi stabbilit jekk l-atturi irnexxielhomx jissostanzjaw it-teżi li ppossedew animo domini għaż-żmien rikjest mill-liġi. Kif intqal, ir-rekwiziti biex tirnexxi din l-azzjoni huma li l-pussess irid ikun wiehed kontinwu, mhux miksur, ghal tletin sena, pacifiku, pubbliku, u univoku cioe’ mhux ekwivoku. Fir-rigward tal-pussess univoku ghandu jirrizulta bic-car li wiehed qieghed jippossjedi bhala sid.

Irid jigi sottolineat li fic-certifikat mahrug mill-perit datat 27 ta’ Ottubru 1980 (fol.29) il-fond in kwestjoni gie deskritt:- “At present the house is partly demolished and is uninhabitable and its value is therefore only as a potential building site.” Ghalhekk peress li l-fond kien imwaqqa u mhux abitat qabel l-1979 cioe’ meta saret l-applikazzjoni ma jistax jinghad li l-fond kien attwalment fil-pussess tal-atturi jew tal-missier pero’ jirrizulta li almenu f’okkazzjoni wahda, u cioe’ meta’ saret l-applikazzjoni ghall-izvilupp u bini, sar att ta’ dominju fir-rigward tal-fond. Difatti fis-sentnza ta’ din il-Qorti tat-12 ta’ April 2002 fil-kawza fl-ismijiet “Avukat Dottor Louis Vella et vs Joseph Gatt” gie ritenut li “biex wiehed ikollu pussess “pubbliku” irid jaghmel att ta’ dominju fuq il-fond (ez, ihawwel sigar, igib hamrija, jtella’ bini, ecc), ghax, altrimenti, l-pussess ma jkunx “pubbliku”. … Il-ligi trid dan l-element biex min ikun interessat ikollu l-opportunita’ jara x’inhu jigri fuq l-art. … Il-ligi trid li l-pussess ikun pubbliku biex it-terz interessat ikollu l-opportunita’ jikkontrolla x’inhu jigri fuq l-art tieghu, it-terz interessat jitlef l-interess tieghu fuq art jekk jara jew

seta’ jinduna x’inhu jigri fuq l-art u ma jaghmel xejn. Kif ighid ir-Ricci (“Diritto Civili” - Vol. V.- para 56), il-pussess hu pubbliku “quando il possessore, nell’esercitarne gli atti relativi, si diporta in modo che chi ha l interesse ad acquistare conoscenza de medesimi puo’ facilmente procurarsi.”

Ghalhekk il-pussess irid ikun pubbliku sabiex tkun tista ssehh il-preskrizzjoni akkwisittiva u ghandu jkun manifest sabiex il-potenzjal sid jkun avzat li t-titolu teghu ta’ sid qed jigi minaccjat u kwindi jkun jista jikkontesta tali pretensjoni. Fil-kaz in esami jidher li fil-1979 l-atturi, jew l-aventi kawza taghhom, applikaw sabiex il-fond jigi restawrat u jsir bini fil-1979. Il-permess tal-bini nhareg f’Dicembru 1979, wara li miet il-missier u x-xoghol beda jsir fil-1984. Ghalhekk jekk kien hemm xi proprjetarju prospettiv dan seta’ jinduna li kien hemm xi hadd li kien qed jivvanta xi pretensjonijiet ghar-rigward tal-fond u dan meta saret l-applikazzjoni u iktar u iktar meta beda jsir bini.

Ghalhekk jirrizulta li sar att f’ghajn il-pubbliku zgur fil-1979 u fil-1984. Ghalhekk, fl-opinjoni tal-Qorti, hemm l-element tal-corpus manifestat b’atti esterni li setgu jagħtu indikazzjoni ċara lill-eventwali proprjetarju ta’ dak li qiegħed jiġri fl-eventwali proprjetà tiegħu. Kwindi jirrizulta l-element ta’ pussess pubbliku kif rikjest mill-liġi u ghalhekk jirrizulta li l-atturi, fi kwalunkwe kaz akkwistaw bil-preskrizzjoni trentennali għax mill-1966 sad-data tal-presentata taċ-ċitazzjoni ghadda t-terminu rikjest mill-liġi. Ma jirrizultax li xi hadd immolesta lil-atturi jew lil-genituri taghhom fil-pussess ta’ din l-proprieta sa mill-1966. Hadd ma vvanta xi pretensjonijiet ghar-rigward tal-fond kontra l-atturi. Ghalhekk l-element tal-pussess ghat-terminu ta tletin (30) sena huwa sodisfatt ukoll u dan il-pussess kien “uti dominus.”

Jirrizultaw l-elementi kollha li trid il-ligi sabiex jista jinghad li l-fond in kwestjoni gie akkwistat mill-atturi bil-preskrizzjoni akkwisittiva trentennali. Jirrizulta l-pussess civili u cioe’ jirrizulta kemm element tal-poter ta’ fatt fuq il-fond kif ukoll l-element intenzjonali cioe’ l-animu tal-possessur li jgawdi d-dritt fuq il-haga bhal li kieku hu kien

il-proprjetarju taghha. Jirrizultaw l-elementi kollha tal-pussess legittimu li jista jipproduci l-effetti guridici kollha ghar-rigward tal-akkwist tal-proprjeta` bid-dekorriment taz-zmien u cioe' jirrizulta li l-pussess hu wiehed kontinwu, mhux interrott, pubbliku, u mhux ekwivoku.

In vista tal-premess it-talba tal-atturi ghandha tigi akkolta.

Ghal dawn il-motivi:-

Tiddeciedi billi tilqa t-talba tal-atturi u tiddikjara li ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u partikolarment ghall-finijiet tal-esproprpju tal-fond in kwestjoni l-atturi ghandhom jitqiesu li huma s-sidien tal-fond numru 39 Triq il-Wied, Msida u dan fil-proceduri kollha tal-esprorpju u fl-atti kollha relattivi u sussegwenti.

In vista tac-cirkostanzi specjali tal-kaz l-ispejjez kollha jithallsu mill-atturi.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------